

SLOVENCİ V HABSBUŘŠKI MONARHIJI

V Avstro-Ogrski sta bila privilegirana dva naroda – nemški in madžarski, čeprav številčno nista prevladovala. Odnosi med njima so se močno zaostriili, saj se je madžarski del želel otresti gospodarske odvisnosti. Nevladujoči narodi v državi so vse odločneje zahtevali preureditev, ki bi uveljavila pravice posameznih narodov. Vendar njihove zahteve niso bile enotne. Manjši narodi so si prizadevali za nacionalno avtonomijo (npr. Slovenci), večji (Čehi, Poljaki, Hrvati) pa za obnovitev lastnih držav na podlagi historičnega prava.

Slovenska nacionalna identiteta se je utrdila v drugi polovici 19. stoletja v boju proti nemškemu nacionalizmu. Na prelomu stoletja smo imeli izoblikovan knjižni jezik, močno kulturno tradicijo in umetnost, ter smo sledili evropskim tokovom.

Avstro-Ogrska je imela posebno politično ureditev. Na čelu je bil Franc Jožef I., nato pa je bila država razdeljena na avstrijski del – cesar in madžarski del – kralj. Skupaj sta imela oba dela zunanje, vojaško in finančno ministrstvo ter skupne komisije.

Na Slovenskem so delovala številna gospodarska, politična, športna in kulturna društva. Slovenske pokrajine so imele dokaj razvito osnovno ter srednjo šolo. Slovenske dežele so v primerjavi z ostalimi deli Avstro-Ogrske zaostajale. Prevladovalo je kmečko prebivalstvo in kmetijstvo je dajalo največ dohodka vendar je bil problem v razdrobljeni posesti. Železnica je pomembno vplivala na gospodarski razvoj. Večina domačih obrti je propadla. Posledica vsega dogajanja je izseljevanje v ZDA in druge evropske države. V ind. Najbolj razviti mestih so imeli večino kapitala Nemci, v Trstu pa Italijani. Tuji kapital je bil veliko močnejši od domačega. Trgovanje je bil omejeno na sosednje dežele, izdelki pa so dosegali le najnižje cene. Kljub močnim medsebojnim vezem so bili Slovenci razdeljeni na več dežel in daleč od lastne državnosti. Splošna ideja o Zedinjeni Sloveniji ni bila konkretizirana. Konec 19. stoletja je bila za vse stranke značilna jugoslovanska usmerjenost, ki pa so jo pojmovale predvsem kot povezovanje s Hrvati. Za trialistični program (razdelitev na avstrijski, ogrski in južnoslovanski del), ki ga je oblikovala SLS so se zavzemali tudi liberalci. Mnogi so pričakovali, da bo idejo podprl tudi Franc Ferdinand, vendar je bil njihov cilj oslabitev Madžarov. Socialdemokrati so se zavzemali za preoblikovanje Avstrije v zvezo narodov z teritorialnimi narodnimi enotami namesto dežel. Idejno blizu so mu bili masarikovci. Razbitje habsburške monarhije in zedinjenje vseh južnoslovanskih narodov sta bila cilj gibanja Preporod (povezani z Mlado Bosno), ki so podpirali unitarizem, niso pa upoštevali politične in nacionalne enotnosti.

Prvo svetovno vojno so Slovenci pričakali z jasno zavestjo o nacionalni identiteti, s težnjo po avtonomiji, vendar z nejasnimi in nedoločenimi programi kako skupaj z drugimi narodi priti do lastne državnosti.